

RAPPORT

Activiteitenplan Versterken Friese IJsselmeerkust Mokkebank

Ontheffingsaanvraag voor grote modderkruiper,
heikikker en waterspitsmuis

Klant: Provincie Fryslân

Referentie: BH1774-RHD-XX-XX-RP-EO-0001

Status: Concept/1

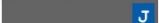
Datum: 23 juni 2023

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Euvelgunnerweg 25A
9723 CV Groningen
Netherlands
Water & Maritime

+31 88 348 53 00 T
info@rhdhv.com E
royalhaskoningdhv.com W

Titel document: Activiteitenplan Versterken Friese IJsselmeerkust Mokkebank

Sub titel: Ontheffingsaanvraag voor grote modderkruiper, heikikker en waterspitsmuis
Referentie: BH1774-RHD-XX-XX-RP-EO-0001
Uw kenmerk [Click or tap here to enter text.](#)
Status: Concept/1
Datum: 23 juni 2023
Projectnaam: Versterken Friese IJsselmeerkust
Projectnummer: BH1774
Auteur(s):

Opgesteld door:

Gecontroleerd door:

Datum: 26 juni 2023

Goedgekeurd door:

Datum:

Classificatie

Alleen voor intern gebruik

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel en onderzoeksvragen	1
1.3	Methode activiteitenplan	1
1.4	Leeswijzer	1
2	Wettelijk kader van de Soortenbescherming van de Wnb	3
3	Het plangebied en voorgenomen ontwikkeling	6
3.1	Ligging van het plangebied	6
3.2	Beschrijving van het plangebied Mokkebank	7
3.3	Voorgenomen ontwikkeling	9
3.3.1	Mokkebank 1 (west)	9
3.3.2	Mokkebank 2 (oost)	9
3.3.3	Natuurwaarde	9
4	Voorkomende soorten	11
4.1	Natuurtoets en aanvullend onderzoek	11
4.1.1	Vaatplanten	11
4.1.2	Grondgebonden zoogdieren	11
4.1.3	Vleermuizen	12
4.1.4	Broedvogels	12
4.1.5	Vissen	12
4.1.6	Reptielen en amfibieën	12
4.1.7	Ongewervelde diersoorten	13
4.1.8	Samenvatting resultaten	13
5	Staat van instandhouding en mogelijke effecten	14
5.1	Waterspitsmuis	14
5.1.1	Voorkomen en staat van instandhouding	14
5.1.2	Functie van het plangebied voor de soort	15
5.1.3	Effect van de voorgenomen ontwikkeling op de soort	15
5.2	Grote modderkruiper	15
5.2.1	Voorkomen en staat van instandhouding	15
5.2.2	Functie van het plangebied voor de soort	16
5.2.3	Effect van de voorgenomen ontwikkeling op de soort	16
5.3	Heikikker	17
5.3.1	Voorkomen en staat van instandhouding	17
5.3.2	Functie van het plangebied voor de soort	17
5.3.3	Effect van de voorgenomen ontwikkeling op de soort	17

6	Mitigerende maatregelen	1
6.1	Waterspitsmuis	2
6.2	Grote modderkruiper	3
6.3	Heikikker	4
7	Wettelijk belang	6
7.1	Wettelijke belangen in het kader van de Wet natuurbescherming	6
7.2	Wettelijke belangen voorgenomen project	6
7.3	Alternatievenafweging	7
7.3.1	Alternatieve locatie	7
7.3.2	Alternatieve inrichting	7
7.3.3	Alternatieve werkwijze	7
7.3.4	Alternatieve planning	7
7.4	Compenserende maatregelen	7
8	Literatuur	8
9	Bijlagen	10
9.1	Presentatietekening DO Mokkebank 1 (west)	1
	Bijlage: Natuurtoets	1
	Bijlage: Aanvullend onderzoek	1

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Fryslân is voornemens om, als onderdeel van het grotere project Versterken Friese IJsselmeerkust, in deelgebied de Mokkebank de natuurwaarde een impuls te geven. De ontwikkelingen bestaan uit het realiseren van twee natuurlijk peilpolders waarin een slenkenpatroon wordt afgegraven, en de aanleg van twee vispassages.

Een dergelijke ingreep wordt gezien als een ruimtelijke ontwikkeling. Vanuit de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) is het nodig om ruimtelijke ingrepen te toetsen op mogelijke negatieve effecten op beschermde gebieden, soorten en houtopstanden. Vanuit deze verplichting is een natuurtoets uitgevoerd door Royal HaskoningDHV (RHD, 2021). De hiervoor gebruikte informatie betreffende het voorkomen van soorten is afkomstig van de NDFF, soortgericht onderzoek naar Noordse woelmuis (Altenburg & Wymenga, 2020), en soortgericht vervolgonderzoek naar rugstreeppad, grote modderkruiper, heikikker en waterspitsmuis (Royal HaskoningDHV, 2021). Samen geven deze onderzoeken een volledig en actueel beeld van de aanwezigheid van beschermde soorten binnen het plangebied. Uit de natuurtoets blijkt dat de voorgenomen ingreep leidt tot een overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb ten aanzien van de grote modderkruiper, heikikker en waterspitsmuis, ondanks het nemen van voorzorgsmaatregelen. Om deze reden is een ontheffing in het kader van de Wnb vereist.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Onderhavig activiteitenplan vormt de onderbouwing voor de ontheffingsaanvraag van de Wnb. Het activiteitenplan beschrijft de volgende onderdelen:

- Welke soorten voorkomen en welke functies het plangebied vervult;
- Wat de huidige staat van instandhouding is van de soorten waarop een overtreding plaatsvindt en wat de effecten zijn op de staat van instandhouding;
- Onder welk wettelijk belang de ingreep wordt uitgevoerd;
- Of er sprake is van alternatieve opties, waarbij er minder negatieve effecten optreden op de aanwezige natuurwaarden, en;
- Welke mitigerende maatregelen genomen worden om negatieve effecten te verzachten.

1.3 Methode activiteitenplan

Voor dit activiteitenplan zijn de eerdergenoemde soortgerichte onderzoeken uitgevoerd door Royal HaskoningDHV en Altenburg & Wymenga en het resultaat van de natuurtoets gebruikt als basis. Daarnaast is met de Provincie Fryslân afstemming geweest over de onderbouwing van het wettelijk belang en mogelijke alternatieven voor het plan.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een beknopt kader van de Wet natuurbescherming (Wnb, onderdeel Soortenbescherming) beschreven. In hoofdstuk 3 is het plangebied en de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling beschreven. In hoofdstuk 4 zijn aan de hand van de resultaten van bestaand en aanvullend soortgericht onderzoek de aanwezigheid van (gebruiksfuncties van) beschermde soorten in het plangebied beschreven. In hoofdstuk 5 worden de staat van instandhouding en mogelijke effecten op de relevante soorten beschouwd. In

hoofdstuk 6 worden de te nemen mitigerende maatregelen toegelicht. In hoofdstuk 7 is het wettelijke belang en de alternatievenafweging opgenomen. Verder is de geraadpleegde literatuur opgenomen en zijn er een drietal bijlages opgenomen, dit betreft de presentatietekeningen Mokkebank west en oost, **de natuurtoets en het soortgerichte onderzoek.**

2 Wettelijk kader van de Soortenbescherming van de Wnb

De Wet natuurbescherming (Wnb) kent drie beschermingsregimes waarin de voorschriften van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en twee verdragen (Bern en Bonn) zijn geïmplementeerd en waarin aanvullende voorschriften zijn gesteld voor de diersoorten die niet onder die specifieke voorschriften vallen, maar wel bescherming nodig hebben.

Beschermingsregimes

Het gaat om de volgende beschermingsregimes:

- *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 van de Wnb)*
Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (zoals bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn).
- *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (paragraaf 3.2 van de Wnb)*
Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, Bijlage I of II bij het Verdrag van Bern en Bijlage II bij het Verdrag van Bonn.
- *Beschermingsregime andere soorten (paragraaf 3.3 van de Wnb)*
Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage A en B van de Wnb. Het gaat hier om de bescherming van zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten van nature voorkomend in Nederland.

Verbodsbepalingen

Elk van de beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van deze verboden. De verbodsbepalingen in de paragrafen 3.1 en 3.2 (van de Wnb) zijn een-op-een overgenomen uit de genoemde richtlijnen (**Error! Reference source not found.**) en verdragen en zijn uitsluitend van toepassing op de in deze richtlijnen en verdragen genoemde soorten. De bepalingen in paragraaf 3.3 zien toe op de 'nationale' andere soorten die zijn genoemd in de bijlagen A en B bij de Wnb. Hiervoor geldt een kleiner aantal verbodsbepalingen.

Bij de toetsing aan het soortbeschermingsdeel van de Wnb is bepaald of beschermde plant- en diersoorten voorkomen in het plangebied en of de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt als gevolg van het project, waardoor de gunstige staat van instandhouding in gevaar komt.

Algemene zorgplicht

Voor alle in het wild levende planten en dieren (dus ook voor soorten die niet zijn opgenomen in de Wnb) geldt de algemene zorgplicht conform Wnb artikel 1.11. Deze plicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving.

Veelal komt de zorgplicht erop neer dat tijdens werkzaamheden negatieve effecten op planten en dieren zoveel mogelijk worden voorkomen, en dat bij de inrichting aandacht wordt besteed aan de realisatie van geschikt habitat voor plant en dier. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat geen effecten mogen optreden, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat de verstoring en eventueel lijden zo beperkt mogelijk is.

Tabel 2-1. Overzicht van de verbodsbepalingen Wet natuurbescherming.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2	Beschermingsregime andere soorten § 3.3
Art. 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.
Art. 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art. 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.	Art. 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art. 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Art. 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	
Art. 3.1 lid 4 Het is verboden vogels opzettelijk te storen.	Art. 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.	Art. 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
Art. 3.1 lid 5 Opzettelijk storen is niet verboden indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Art. 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.	

Ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden

In beginsel moet met voorzorgsmaatregelen ervoor worden gezorgd dat de functionaliteit van het leefgebied niet wordt aangetast en soorten niet worden verwond of gedood. Lukt dat niet en worden dus verbodsbepalingen overtreden, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden en is een ontheffing nodig. Het beschermingsregime van de soort bepaalt de mogelijkheid tot het verkrijgen van een ontheffing.

Artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb bevatten de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden van de genoemde verboden per beschermingsregime. Voor soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vrijstelling worden verleend op basis van de in deze richtlijnen genoemde belangen (bijvoorbeeld openbare veiligheid of dwingende reden van groot openbaar belang). Onder de Wnb geldt voor deze soorten een ontheffingsplicht, behalve als het bevoegd gezag door middel van een zogenoemde vrijstelling anders besluit.

Voor de 'andere soorten' van artikel 3.10 kunnen provincies en het ministerie van LNV een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht vaststellen middels een verordening. De provincie is het bevoegd gezag voor het al dan niet verlenen van vergunningen en ontheffingen in het kader van de Wnb. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het rijk in de vorm van de minister van LNV bevoegd gezag. Het bevoegd gezag voor dit project is de provincie Friesland.

Voor sommige soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen op basis van Provinciale Staten vastgestelde provinciale verordeningen. De vrijgestelde soorten in Friesland zijn in Tabel 2-2 weergegeven. De algemene zorgplicht (artikel 1.11) blijft te allen tijde van toepassing.

Tabel 2-2. Soorten met een algemene vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen op basis van door PS vastgestelde provinciale verordeningen in de provincie Friesland.

Grondgebonden zoogdiersoorten			Amfibieën
Aardmuis	Haas	Steenmarter	Bastaardkikker
Bosmuis	Hermelijn	Tweekleurige bosspitsmuis	Bruine kikker
Bunzing	Huisspitsmuis	Veldmuis	Gewone pad
Dwergmuis	Konijn	Vos	Kleine watersalamander
Dwergspitsmuis	Ondergrondse woelmuis	Wezel	Meerkikker
Egel	Ree	Woelrat	
Gewone bosspitsmuis	Rosse woelmuis		

Voorzorgs- en mitigerende maatregelen

Indien door voorzorgsmaatregelen de negatieve effecten volledig kunnen worden opgeheven, waardoor overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Het gaat erom dat de voorzorgsmaatregel zorgt dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de aanwezige beschermde soort blijft behouden en de betreffende soort niet gedood, verwond of verstoord wordt.

De voorzorgsmaatregelen worden als randvoorwaarde meegegeven aan de aannemer. Indien dit niet wenselijk of mogelijk is, dan dienen mitigerende maatregelen genomen te worden om de optredende effecten te verzachten. Omdat sprake is van het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen, moet een ontheffing worden aangevraagd. In specifieke gevallen geldt een vrijstelling van ontheffingsplicht als ruimtelijke ontwikkelingen uitgevoerd worden volgens een goedgekeurde gedragscode.

Opzettelijkheid

In de Wnb is voor veel verbodsbepalingen de term opzettelijk van toepassing. Niet-opzettelijke handelingen waarbij verbodsbepalingen overtreden worden zijn niet verboden. Daarbij is van belang dat het Europese Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: "Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant".

Wezenlijke invloed

Met de term 'wezenlijke invloed' wordt bedoeld op een wezenlijk negatieve invloed op een soort of populatie. Om te bepalen of sprake is van een wezenlijk (negatieve) invloed dienen de effecten van de activiteiten of werkzaamheden op de populatie te worden onderzocht. Of hiervan sprake is hangt af van de lokale, regionale, landelijke en Europese stand van de soort. Op welk van deze niveaus de effecten op een soort moeten worden onderzocht, hangt af van de soort. Er is geen sprake van een wezenlijke invloed wanneer de populatie de mogelijke negatieve effecten van de activiteiten of werkzaamheden zelf op een zodanige wijze (bijvoorbeeld doordat voldoende uitwijkmogelijkheden zijn naar een volwaardig leefgebied elders) teniet kan doen dat er geen invloed is op de huidige staat van instandhouding van de soort. In alle gevallen geldt proportionaliteit. Effecten op een zeer zeldzame soort zullen op een lager niveau moeten worden gezien dan een zeer algemene soort. Bij soorten die zich niet over grote afstanden kunnen verplaatsen, zoals amfibieën, reptielen, planten en veel soorten insecten, is eerder sprake van een wezenlijk negatieve invloed dan bij soorten die zich over grotere afstanden kunnen verplaatsen. Verder is van belang of het effect van tijdelijke of permanente aard is. Van tijdelijke effecten kan een populatie van een soort zich over het algemeen gemakkelijker herstellen dan wanneer het om een aanhoudend negatief effect gaat.

3 Het plangebied en voorgenomen ontwikkeling

3.1 Ligging van het plangebied

Het projectgebied Mokkebank (van het overkoepelende project Versterken Friese IJsselmeerkust) ligt aan de zuidkust van de Friese IJsselmeerkust en is een apart deelgebied welke zich bevindt binnen het vijfde deelgebied Gaasterland (groen omcirkeld in **Figuur 3-1**; onder projectgebied Gaasterland vallen twee stranden, te weten Hege Gerzen en Mirnser Klif). Van oudsher liggen in Gaasterland weinig kernen die gericht zijn op het IJsselmeer. Hier overheersen rust, natuur en landschappelijke waarden. Karakteristieke waarden die door inwoners en bezoekers hoog gewaardeerd worden. Deze streek wordt gekenmerkt door relatief grote hoogteverschillen met zandige en glooiende keileemruggen (gaasten), ontstaan door opgestuwde gronden in de IJstijd. Het buitendijkse gebied kenmerkt zich hier door platen, die zich deels hebben ontwikkeld tot een laaggelegen natuurgebied bij Mokkebank. Hier zijn de voormalige zandbanken nog herkenbaar in het reliëf.

Figuur 3-1. Een kaart met het overzicht van projectgebied Gaasterland (waarbinnen de Mokkebank zich bevindt, als zijnde onderdeel van het project Versterken Friese IJsselmeerkust). Het plangebied, projectgebied Mokkebank, is aangegeven met een rode stip.

Het buitendijkse natuurgebied de Mokkebank heeft te kampen met erosie en verdroging. De in 1993/1994 aangelegde zandplaten (120.000 m^3) bij de Mokkebank zijn inmiddels verspoeld en deels aangegroeid aan de kust. Daar is een schiereiland ontstaan. Het zand is deels ten goede gekomen aan de oever en deels verspoeld/geërodeerd naar dieper water. Geschat wordt dat in 25 jaar circa 60.000 m^3 verloren is gegaan, wat neerkomt op een gemiddelde van 2.400 m^3 per jaar. Daarnaast kampt het gebied als gevolg van het omgekeerde peil met verouderd en vervuurd riet en buitendijks grasland zonder natuurwaarde in plaats van kale of schaars begroeide delen. Het gebrek aan luwte verhindert de ontwikkeling van riet in ondiep water. Door het gehanteerde peilregime zijn de buitendijkse rietlanden vrijwel overal te droog voor het in

standhouden van vitaal waterriet, met als gevolg dat de kenmerkende 'natte' moerasfauna (o.a. Roerdomp, Porseleinhoen, Bruine kiekendief, Noordse woelmuis) en fungeren de rietlanden niet als paai- en opgroei gebied voor vissen. Terwijl op andere delen van de Mokkebank juist sprake is van erosie van natuurlijke oevers en door het dichtslibben en verdrogen van geultjes in rietlanden zijn 'slikkige' randen grotendeels uit het gebied verdwenen, en daarmee ook foerageergebied voor o.a. steltlopers, eenden en Lepelaar.

3.2 Beschrijving van het plangebied Mokkebank

De Mokkebank kan tegenwoordig gezien worden als een fossiele zandbank waar eb en vloed als vormende krachten geen vat meer op hebben als gevolg van het gehanteerde IJsselmeerpeil. Het ontstaan van deze bank heeft echter alles met de ligging van heuvels (gaasten) of stuwwallen te maken, die in de voorlaatste ijstijd door het landijs zijn gevormd. Tegenwoordig wordt de natuurwaarde van de Mokkebank vooral bepaald door de broedgelegenheid voor kluten en sterns, hoewel deze vogelsoorten de laatste decennia in aantal achteruit zijn gegaan door de toenemende verruiging van riet en wilg. Maar belangrijk is nog steeds de overwinteringsgelegenheid die de Mokkebank biedt voor ganzen en zwanen. Ook veel eenden soorten verblijven in het ondiepe water rond de Mokkebank, zoals tafeleenden, kuifeenden en toppereenden. Qua flora is de Mokkebank minder spectaculair. De brakke kweldervegetaties uit de Zuiderzeeperiode zijn grotendeels als gevolg van de verzoeting van het water verdwenen. Nu overheersen in de drassige terreinen tussen de bank en de dijk riet en wilg. Op de 1500 meter lange bank vinden we een grazige vegetatie van gewoon struisgras, madeliefje, weegbree en veldzuring. Tevens wijzen bereklauw, fluitenkruid en grote brandnetel op een voedselrijk milieu. Enerzijds veroorzaakt door opstijgende kwel van dieper gelegen grondwater en anderzijds door overstroming door voedselrijk IJsselmeerwater. Vooral de slechte kwaliteit van dit water is de beheerders al een jarenlange bron van zorg. Tegen de oude zeedijk is inmiddels plaatselijk een wilgenbos ontstaan en in de lagere gedeelten langs de voormalige geul liggen uitgestrekte rietvelden die jaarlijks gesneden worden met daartussen verscheidene zegge-soorten zoals de valse voszegge en ijle zegge (Figuur 3-2, Figuur 3-3). In het westen van de bank groeit tussen het hoge riet de fraaie Echte heemst. Op grote delen van de bank is de rietooft niet meer lonend en ontwikkelt zich een zeer boeiende vegetatie, waarin diverse orchideeën en verschillende soorten zeggen voorkomen.

Figuur 3-2. Een foto genomen vanaf de Wieldyk richting de Mokkebank, hierin is nog goed een laagte te herkennen waar de inmiddels grotendeels verlande slenk heeft gelopen.

Figuur 3-3. Een foto in het westelijke gedeelte van de Mokkebank waarop nog gedeelte van de slenk open is, op de achtergrond is de een wilgenbos te zien die is ontstaan langs de oude zeedijk.

Figuur 3-4. Een foto van Vogelkijkhut Mok richting het restant van de zandbrommer.

3.3 Voorgenomen ontwikkeling

Deze paragraaf beschrijft beknopt het ontwerp voor de Mokkebank (de voorgenomen ingreep wordt in zijn volledigheid beschrijven in het MIRT 3 rapport). Omwille van de (langwerpige) vorm van het plangebied wordt de voorgenomen ingreep opgeknipt in twee delen: Mokkebank 1 (west) en Mokkebank 2 (oost). Vervolgens wordt ingegaan op de werkzaamheden die zijn voorzien ten behoeve van de realisatie van de ontwerpen.

3.3.1 Mokkebank 1 (west)

Vanuit het oogpunt van de natuur worden er in het natuurgebied de Mokkebank twee natuurlijk peil polders gerealiseerd. Door het natuurlijke waterpeil in deze polders ontstaat er een nattere situatie in de winter en het voorjaar. Deze is gunstig voor een optimaal functionerend helofytenmoeras en overstromingsgrasland. In deze natuurlijk peil polders wordt een slenkenpatroon gecreëerd om extra (natuurvriendelijke) oeverlengte te realiseren. Door harde en steile oevers van steen en rechte dijken zijn veel gebieden met ondiep water en zandplaten verloren gegaan en ontbreken zachte oevers. Middels de natuurlijk peil polders en het slenkenpatroon worden deze leefgebieden weer toegevoegd aan het IJsselmeergebied door de aanleg van eilanden, ondieptes, rietvelden en oeverlanden. Daarnaast wordt er een vispassage gerealiseerd, gelegen in de westelijke peilpolder, deze vispassage zal beide peilpolders bedienen, wat de visstand in het IJsselmeergebied ten goede zal komen.

De Mokkebank zal worden opgesplitst in een westelijk en oostelijk deel, in beide delen zal een natuurlijk peil polder gerealiseerd worden welke onderling met elkaar in verbinding staan door een afsluitbare duiker. Beide polders zullen een afzonderlijke inlaat krijgen met terugslagklep. De lokstroom zal worden opgewekt middels een waterwindmolen (één per peilpolder). Aan de oostgrens van de Mokkebank west komt een bekkervispassage die beide aansluit op beide peilpolders. In de polders zal een slenkenpatroon worden afgegraven. Door het natuurlijk reliëf en het graven van slenken ontstaat er een gradiënt van droog op de hoge delen en nat in de lage delen en permanent water in de slenken. Doordat het water natuurlijk fluctueert ontstaat er een gradiënt aan vegetatietypen. Van open water naar flauwe oevers met slik en waterplantvegetaties die overgaan in waterriet, rietruigte naar op de hogere delen bij maaien schraalgrasland. Rondom de natuurlijk peil polders zal een kade worden aangelegd, op de kade langs de hoofdslenken zal een onderhoudsplan worden aangelegd. De presentatietekening van het DO van Mokkebank is weergegeven bijlage 9.

3.3.2 Mokkebank 2 (oost)

Op de Mokkebank oost (ook wel 't Mirnser Klif genoemd) zullen grote delen van het riet worden afgeplagd. Het plagsel zal worden verwerkt in een plagril gelegen aan de noordzijde welke zich zal uitstrekken over de gehele lengte van het gebied. Tegen deze plagril aan zal een hoofdslenk worden gegraven met haaks daarop aftakkingen in de vorm van smalle slenken (opmerking: deze hoofdslenk is achterhaald volgens ontwerper). Tussen de smalle slenken zullen blokken ontstaan waar waterriet zich kan ontwikkelen. De huidige riet- en lisdoddevegetatie die zich op de lobben zand aan de IJsselmeerkant bevinden zullen in stand worden gehouden. De presentatietekening van het DO is weergegeven in bijlage 0.

3.3.3 Natuurwaarde

Het ontwerp zal een enorme bijdrage leveren aan de natuurwaarde op de Mokkebank. Als gevolg van de inrichtingsmaatregelen zal het mogelijk zijn om een natuurlijk peilverloop te hanteren in de Mokkebank wat een zeer positief effect heeft op de flora en fauna in het gebied. Met name vissen, die het erg zwaar hebben in het IJsselmeer, zullen als gevolg van de vispassage erg kunnen profiteren van de vis paai- en opgroeigebieden die het ontwerp bewerkstelligd. Gezamenlijk zullen de aanleg van een vispassage, het

creëren van een grote hoeveelheid extra natuurvriendelijke lengte en de aanleg van ontbrekend leefgebied een enorme bijdrage leveren aan het herstellen van de natuurfunctie van het IJsselmeergebied.

4 Voorkomende soorten

4.1 Natuurtoets en aanvullend onderzoek

4.1.1 Vaatplanten

Op basis van verspreidingsgegevens, gegevens uit de NDFF, de Florakartering uitgevoerd voor de Mokkebank (J, 2020) en veldbezoeken zijn geen waarnemingen van vaatplanten beschermd onder de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek en een ontheffing zijn daarom ook niet noodzakelijk. Wel dient er in het ecologisch werkprotocol voorzorgsmaatregelen opgenomen te worden voor de aanwezige niet beschermde soorten.

4.1.2 Grondgebonden zoogdieren

Uit de NDFF blijkt dat in de directe omgeving van deelgebieden waarnemingen bekend zijn van enkele (strikt) beschermde grondgebonden zoogdiersoorten. Het gaat onder andere om de boomarter, das, waterspitsmuis, noordse woelmuis en otter. De aanwezigheid van andere beschermde grondgebonden zoogdiersoorten is op basis van hun biotoop-eisen en verspreidingsgegevens uitgesloten.

Das

In de buurt van de Mokkebank zijn enkele waarnemingen van das bekend, in het Rijsterbos (NDFF). Sommige drogere delen van de Mokkebank zijn mogelijk geschikt als foerageergebied voor de das. Er is echter geen uitermate geschikt habitat voor een dassenburcht aanwezig. Een ontheffing voor deze soort is door het ontbreken van essentieel leefgebied niet nodig.

Noordse woelmuis

Uit onderzoek van Altenburg & Wymenga (oktober 2019) bleek dat de noordse woelmuis niet aanwezig was in de Mokkebank. Ook zijn sinds 2014 geen waarnemingen meer bekend in de natuurgebieden ten zuiden van de Workumerwaard (Altenburg & Beemster, 2020) (terwijl er wel veel onderzoek naar is gedaan). Hiermee kan de aanwezigheid van vaste looproutes en rust- en verblijfplaatsen in de Mokkebank met zekerheid worden uitgesloten. Ook kan de aanwezigheid van leefgebied van enige importantie worden uitgesloten. Een ontheffing is daarom ook niet nodig.

Otter

In de Mokkebank zijn waarnemingen bekend van de otter op basis van de NDFF, en de soort kan in het plangebied zowel foeragerend, migrerend als rustend voorkomen. De Mokkebank biedt voldoende dekking om te dienen als (dag)rustplaatsen voor de otter. Gezien het tijdstip van de dag waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd (overdag), de aanwezigheid van voldoende alternatief (foerageer)gebied, verhoging van de kwaliteit van het leefgebied op de langere termijn, is er geen ontheffing vereist voor deze soort.

Waterspitsmuis

Tijdens onderzoek van Sikkema et al. (2014) werd een exemplaar van de waterspitsmuis gevangen aan de oostkant van de Mokkebank, in het oostelijke puntje van de brede rietstrook langs het Mirnserklif. Tijdens onderzoek van A&W in 2019 (Altenburg & Beemster, 2020) is de waterspitsmuis niet vastgesteld in de Mokkebank. Met aanvullend (eDNA) onderzoek (Bijlage X) is vervolgens de aanwezigheid van waterspitsmuis aangetoond in nagenoeg de volledige Mokkebank. Door dit resultaat kan de aanwezigheid van vaste looproutes en rust- en verblijfplaatsen van de soort in en nabij de watergangen van Mokkebank met zekerheid worden vastgesteld. De Mokkebank vervult daarmee een essentiële functie voor waterspitsmuis. Aangezien het overtreden van verbodsbepalingen uit de Wnb niet uitgesloten kan worden is een ontheffing vereist voor deze soort.

4.1.3 Vleermuizen

In de NDFF staan waarnemingen van verschillende soorten beschermde vleermuizen in de directe omgeving van het plangebied. Het gaat om gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Daarnaast ligt het plangebied binnen het verspreidingsgebied van de meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Tijdens de veldbezoeken is de aanwezigheid van voortplantings- of rustplaatsen uitgesloten. Alsmede de aanwezigheid van essentiële vliegroutes is uitgesloten. Het open tot halfopen, vochtige landschap van de Mokkebank maakt waarschijnlijk wel onderdeel uit van foerageergebied voor vleermuizen. Gezien het tijdstip op de dag van uitvoering van werkzaamheden (overdag), het voorhanden zijn van alternatief foerageergebied, en het niet aanwezig zijn van negatieve effecten op vleermuizen in de gebruiksfase, is er geen ontheffing vereist (wel is het nemen van voorzorgsmaatregelen noodzakelijk).

4.1.4 Broedvogels

Uit de verspreidingsgegevens van de NDFF en broedvogel inventarisatie onderzoek (Jager & Postma, 2019) blijkt dat binnen de Mokkebank waarnemingen bekend zijn van verschillende soorten broedvogels met zowel jaarrond als niet-jaarrond beschermde nesten en van andere bijzondere/zeldzame broedvogels. De aanwezigheid van potentieel jaarrond beschermde nesten in bomen en gebouwen is uitgesloten. Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd is er geen ontheffing vereist. Wel noodzakelijk is het nemen van voorzorgsmaatregelen.

4.1.5 Vissen

In de omgeving van de Mokkebank zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vissoorten. Wel is er in het plangebied geschikt biotoop aanwezig voor de grote modderkruiper, waardoor het voorkomen van deze soort niet op voorhand is uit te sluiten. De aanwezigheid van andere onder de Wnb beschermde soorten binnen het plangebied wordt op basis van habitatgeschiktheid en verspreidingsgegevens niet verwacht.

Grote modderkruiper

Uit de NDFF blijkt dat er in de omgeving van de Mokkebank geen waarnemingen bekend zijn van de grote modderkruiper. Het plangebied heeft echter een veelvoud aan watergangen met een dikke sliblaag, waardoor er in potentie veel leefgebied aanwezig is wat geschikt is voor de grote modderkruiper. Uit aanvullend eDNA-onderzoek blijkt dat de grote modderkruiper voorkomt in het plangebied (Bijlage X), wat dus deel uitmaakt van het leefgebied van deze soort. Verbodsovertredingen uit de Wnb ten aanzien van grote modderkruiper zijn gezien de werkzaamheden op voorhand niet uitgesloten, waardoor een ontheffing voor deze soort vereist is.

4.1.6 Reptielen en amfibieën

Uit de NDFF blijkt dat in de nabije omgeving waarnemingen bekend zijn van een aantal onder de Wet natuurbescherming beschermde reptielen en amfibieën, namelijk de heikikker, meerkikker en gewone pad. Op basis van gegevens uit verspreidingsatlassen zouden ook nog soorten als rugstreeppad kunnen voorkomen binnen de het plangebied. Voor andere meer algemeen voorkomende soorten als gewone pad en meerkikker geldt dat ze beschermd zijn onder de Wnb, maar dat ze door de provincie Friesland zijn vrijgesteld van ontheffing bij ruimtelijke ingrepen.

Heikikker

In de Mokkebank is op basis van het eDNA-onderzoek de aanwezigheid van heikikkers niet aangetoond. Op basis van de eDNA-monsters kan de aanwezigheid van voortplantingswateren van de soort in de watergangen van Mokkebank met zekerheid worden uitgesloten. Ook kan de aanwezigheid van leefgebied van enige importantie voor heikikkers in het plangebied worden uitgesloten. Echter is tijdens een excursie

dag van Rijkswaterstaat in september wel een exemplaar gevangen, wat betekent dat ze wel in lage dichtheid voorkomen in de Mokkebank (mogelijk is de heikikker als gevolg van het slechte weer in het voorjaar pas later en daardoor langer actief geworden). Gezien het plangebied deel uitmaakt van leefgebied van de heikikker, en het overtreden van verbodsbepalingen niet kan worden uitgesloten, is een ontheffing voor de soort vereist.

Rugstreeppad

De laatste waarneming van de rugstreeppad op de Mokkebank dateert van 2006 toen er 25 roepende rugstreeppadden zijn waargenomen, de afgelopen tien jaar zijn er geen waarnemingen geweest van de rugstreeppad in de Mokkebank. In 2012 en 2013 heeft Altenburg & Wymenga twee jaar achter elkaar meerdere onderzoek rondes uitgevoerd om te luisteren naar kooractiviteit van de rugstreeppad, waarbij geen waarnemingen zijn gedaan (Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, z.d.). Gezien de ecologie van de soort en het feit dat er meerdere populaties in de directe omgeving aanwezig zijn (Steile bank), is het niet uit te sluiten dat de rugstreeppad in de toekomst de Mokkebank opnieuw kan koloniseren. Eind mei en begin juni (2021) is aanvullend onderzoek verricht om te luisteren naar de kooractiviteit van de rugstreeppad, ook hier zijn geen waarnemingen gedaan. Hierop is besloten om tijdens de laatste onderzoek ronde voor het luisteren naar kooractiviteit ook eDNA-onderzoek te doen naar rugstreeppad. Beide leverden geen waarnemingen op. Gezien het plangebied geen essentieel leefgebied betreft is er geen ontheffing vereist voor deze soort. Wel zijn voorzorgsmaatregelen nodig, deze zullen in een ecologisch werkprotocol worden uitgewerkt.

4.1.7 Ongewervelde diersoorten

Uit de verspreidingsgegevens van de NDFF is gebleken dat in de directe omgeving van het plangebied alleen waarnemingen bekend zijn van de gevlekte witsnuitlibel als beschermde ongewervelde. In 2020 zijn tijdens onderzoek door Bureau FaunaX geen onder de Wnb beschermde soorten aangetroffen (Bureau FaunaX, 2021). De aanwezigheid van beschermde ongewervelde dieren anders dan de gevlekte witsnuitlibel is hiermee uitgesloten.

Gevlekte witsnuitlibel

Binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden is geen geschikt habitat aanwezig; De aanwezigheid van rust- en voortplantingsplaatsen van de gevlekte witsnuitlibel is op voorhand is uitgesloten. De gevlekte witsnuitlibel kan hoogstens foeragerend voorkomen binnen het plangebied, er is echter voldoende gebied om naar uit te wijken tijdens de werkzaamheden. Daarnaast is geschikt leefgebied aanwezig in het nabijgelegen natuurgebied Rijsterbos. Daarom is er voor deze soort geen ontheffing vereist.

4.1.8 Samenvatting resultaten

Er is een ontheffing nodig voor de soorten waterspitsmuis, grote modderkruiper en heikikker.

5 Staat van instandhouding en mogelijke effecten

Definitie staat van instandhouding

In de Wet natuurbescherming wordt de volgende definitie gegeven voor de 'gunstige staat van instandhouding van een soort':

Staat van instandhouding van een soort waarvoor geldt dat:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Tijdelijke effecten

Bij de uitvoering van het project worden diverse werkzaamheden uitgevoerd waarbij zwaar materieel wordt ingezet. Tijdens de werkzaamheden kunnen de volgende storingsfactoren optreden in het plangebied:

- Geluidseffecten door materieel;
- Lichtuitstraling door materieel en bouwlampen;
- Optische effecten door rijdend/varend materieel, beweging van materialen en mensen;
- Mechanische effecten door rijdend materiaal en beweging van materialen;
- Trillingen door rijdend materieel en beweging van materialen.

Permanente effecten

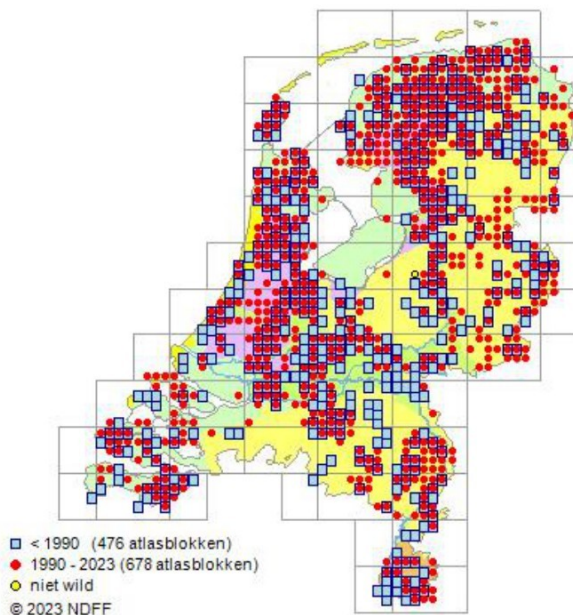
De voorgenomen ingreep levert een enorme impuls aan de volgende knelpunten uit het Algemeen Beheerplan IJsselmeer: 'Onvoldoende beschikbaarheid van voedsel voor vogels' en 'Onvoldoende kwaliteit en omvang rietmoeras voor broedvogels'. Het herstellen en uitbreiden van het slenkenpatroon draagt bij aan de ecologische waterkwaliteit en daarmee indirect aan de visstand en voedselbeschikbaarheid voor bepaalde vogels (die zijn aangewezen als instandhoudingsdoelstelling). Middels de aanleg van twee natuurlijk peilpolders, met een totale oppervlakte van circa 31,5 hectare (11,5 hectare voor natuurlijk peilpolder west en 20 hectare voor natuurlijk peilpolder oost) wordt een robuust watersysteem met een goede waterkwaliteit gecreëerd dat onafhankelijk van het IJsselmeerpeil kan functioneren wat zorgt voor een hogere kwaliteit van (water)riet. Tevens wordt op de Mokkebank oost een slenken- en slotenpatroon gerealiseerd ten behoeve van zowel vis paai- en opgroei gebied alsmede het realiseren van vitaal waterriet.

5.1 Waterspitsmuis

5.1.1 Voorkomen en staat van instandhouding

De waterspitsmuis is een vrij zeldzame soort die in (meestal) lage dichtheden met verspreide en versnipperde populaties voorkomt in een groot deel van Nederland. De staat van instandhouding van de waterspitsmuis is 'matig ongunstig'. In Nederland heeft de waterspitsmuis een zeer versnipperde verspreiding, maar komt het meest voor in de waterrijke provincies Friesland en Overijssel.

De trend van de waterspitsmuis sinds 1950 is dat er een afname is van 25-50 % (NDFF Verspreidingsatlas, 2023). Na 1990 lijkt de soort zich in de laagveengebieden te herstellen, mogelijk door een verbetering van de waterkwaliteit. In de rest van Nederland treedt echter geen herstel op. De waterspitsmuis staat als 'thans niet bedreigd' op de Rode Lijst. In Figuur 5.1 is de verspreiding van de waterspitsmuis in Nederland weergegeven. **Voorkomen in/nabij het plangebied benoemen van de waterspitsmuis.**

Figuur 5-1. (Uurhok) waarnemingen van de waterspitsmuis in de periode 2000-2023 (NDFF Verspreidingsatlas, 2023).

5.1.2 Functie van het plangebied voor de soort

P.M.

5.1.3 Effect van de voorgenomen ontwikkeling op de soort

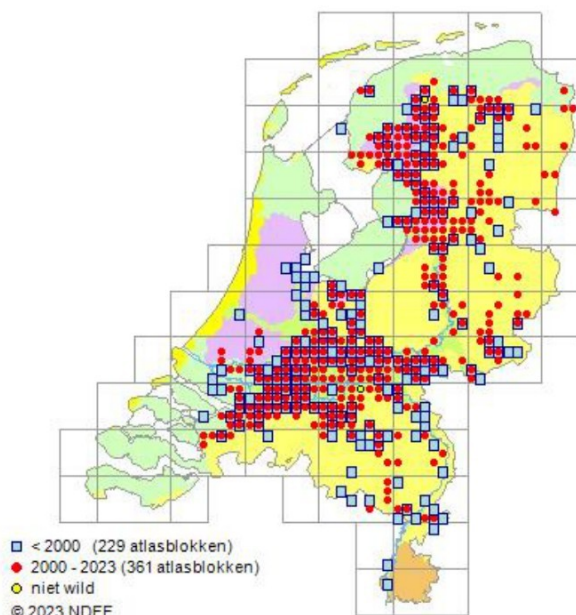
P.M.

5.2 Grote modderkruiper

5.2.1 Voorkomen en staat van instandhouding

De grote modderkruiper wordt verspreid door heel Nederland aangetroffen (Figuur X). De kustzone en de droge delen van de hogere zandgronden vormen hier een uitzondering op. De huidige verspreiding centraliseert zich vooral rond de (oorspronkelijke stroomgebieden van) grote rivieren en beken. Modderkruipers planten zich voort in heel ondiep water, van 10 cm, op ondergelopen weilanden en dicht gelopen slootjes. Schonen van sloten is niet wenselijk, dan krijgen roofvissen de overhand. De grote modderkruiper kan niet goed concurreren en reageert snel op peilveranderingen.

Monitoringsgegevens over toe- of afname van de aantallen of van de verspreiding van de grote modderkruiper in Nederland ontbreken (BIJ12 - *Kennisdocument grote modderkruiper*, 2017); de trend van de grote modderkruiper is lastig te bepalen. Er zijn sterke aanwijzingen dat de soort na 1950 in ons land is achteruitgegaan. In de jaren '30 en '50 van de vorige eeuw was de grote modderkruiper een algemene vis in zoet water. Tegenwoordig is de grote modderkruiper alleen plaatselijk algemeen. De grote modderkruiper staat als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst. In **Figuur 5.2** is de verspreiding van de grote modderkruiper in Nederland weergegeven. **Voorkomen in/nabij het plangebied benoemen van de grote modderkruiper.**

Figuur 5-2: (Uurhok) waarnemingen van de grote modderkruiper in de periode 2000-2023 (NDFF Verspreidingsatlas, 2023).

5.2.2 Functie van het plangebied voor de soort

P.M.

Kort toelichten, zie natuurtoets H5.

5.2.3 Effect van de voorgenoemde ontwikkeling op de soort

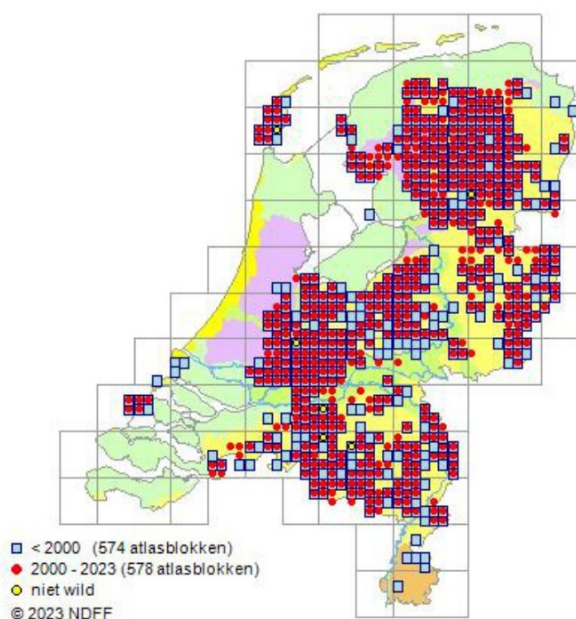
P.M.

5.3 Heikikker

5.3.1 Voorkomen en staat van instandhouding

De heikikker is een soort met een voorkeur voor natte heide- en veengebieden en kan daarnaast ook voorkomen in schrale graslanden. De soort maakt voor de voortplanting gebruik van poelen en andere plekken waar stilstaand water beschikbaar is. De soort overwintert op het land waarbij de soort in de grond wegkruipt en waarbij de soort ook vaak onder boomwortels wegkruipt.

De trend van de heikikker is de afgelopen jaren stabiel (BIJ12 - Kennisdocument heikikker, 2017). De heikikker staat als 'thans, niet bedreigd' op de Rode Lijst. In **Figuur 5.3** is de verspreiding van de heikikker in Nederland weergegeven. **Voorkomen in/nabij het plangebied benoemen van de heikikker.**

Figuur 5-3: (Uurhok) waarnemingen van de heikikker in de periode 2000-2023 (NDFF Verspreidingsatlas, 2023).

5.3.2 Functie van het plangebied voor de soort

P.M.

5.3.3 Effect van de voorgenomen ontwikkeling op de soort

P.M.

6 Mitigerende maatregelen

In dit hoofdstuk zijn mitigerende maatregelen voorgesteld om het verstoren, doden en verwonden van de soorten grote modderkruiper, heikikker en waterspitsmuis (zo veel mogelijk) te voorkomen en lokaal een goede staat van instandhouding te waarborgen. De voorzorgsmaatregelen die worden genomen gericht op soorten waarvoor geen ontheffing vereist is worden opgenomen in het ecologisch werkprotocol.

De mitigerende maatregelen voor de ontheffingsbehoefte soorten grote modderkruiper en heikikker zijn gebaseerd op de soort specifieke kennisdocumenten opgesteld door BIJ12 (*BIJ12 - Kennisdocument Heikikker*, 2017; *BIJ12 - Kennisdocument Grote modderkruiper*, 2021). Aangezien er tot op heden voor waterspitsmuis geen kennisdocument voor waterspitsmuis is gepubliceerd, is ervoor gekozen de mitigerende maatregelen te baseren op het kennisdocument van de vergelijkbare soort noordse woelmuis en het rapport Werkvensters uitvoering project Versterking Friese IJsselmeerkust (Altenburg & Wymenga, 2020). De beschreven mitigerende maatregelen zijn in het verleden ook toegepast en gemonitord in gelijksoortige projecten.

In het algemeen, is het uitgangspunt dat de werkzaamheden bij voorkeur zoveel mogelijk buiten de kwetsbare perioden van de beschermde soorten worden uitgevoerd. De kwetsbare periodes in de Mokkebank zijn de voortplantingsperiode (grote modderkruiper, waterspitsmuis) en de winterrustperiode (grote modderkruiper, heikikker) (Tabel 6.1 en Tabel 6.2). Opgemerkt wordt dat afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden deze perioden langer dan wel korter zijn.

Tabel 6-1 Gevoelige perioden voorkomende beschermde soorten. Groen: niet-gevoelige periode, oranje: gevoelige periode, rood: zeer gevoelige periode. Bron gevoelige perioden grote modderkruiper: BIJ12 – Kennisdocument Grote modderkruiper, 2021. Bron gevoelige perioden heikikker: BIJ12 - Kennisdocument Heikikker, 2017. Bron gevoelige periode waterspitsmuis voortplanting: De Zoogdiervereniging: Waterspitsmuis, z.d.. Bron gevoelige periode waterspitsmuis winterrust: gebaseerd op: BIJ12 - Kennisdocument Noordse woelmuis, 2017.

Soort	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Grote modderkruiper Voortplanting												
Grote modderkruiper Winterrust												
Grote modderkruiper Droogte												
Heikikker Aantasten leefgebied												
Heikikker Winterrust												
Waterspitsmuis Voortplanting												
Waterspitsmuis Winterrust												

Tabel 6-2 Gevoelige perioden voorkomende beschermde soorten per type werkzaamheden. Groen: niet-gevoelige periode, oranje: gevoelige periode, rood: zeer gevoelige periode. Bron grote modderkruiper: BIJ12 – Kennisdocument Grote modderkruiper, 2021. Bron heikikker: BIJ12 - Kennisdocument Heikikker, 2017. Bron waterspitsmuis: Altenburg & Wymenga, 2020.

Soort	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
-------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Grote modderkuiper Aantasten watergang	Red	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Green	Red	Red
Heikikker Aantasten water	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Green
Heikikker Aantasten oever	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	Red	Red
Heikikker Aantasten landdeel	Red	Red	Yellow	Yellow	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
Waterspitsmuis Aantasten water en oever	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Red	Red	Red	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow

6.1 Waterspitsmuis

- Werken buiten kwetsbare periodes.
 - Werkzaamheden vinden (zoveel mogelijk) plaats buiten de kwetsbare periodes (zie Tabel 6.1 en Tabel 6.2). De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van waterspitsmuis.
 - De temperatuur mag tijdens werkzaamheden niet onder 0°C komen.
- Aanpassen werkwijze of werkvolgorde.
 - Bij de uitvoering van de werkzaamheden met machines wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur van wegen, kaden en paden binnen het plangebied, zodat het aanrijdrisico minimaal is. Het werkterrein wordt zo klein mogelijk gehouden en de in hoofdstuk 5 aangegeven delen van het gebied worden zoveel mogelijk ontzien.
 - De werkzaamheden worden zoveel mogelijk in één opvolgende periode uitgevoerd, zonder langdurig te stoppen, waardoor soorten in de 'pauze' zich niet alsnog vestigen. Hierdoor wordt het gebied maar één (relatief korte) periode verstoord. De verstoringafstand wordt hierdoor "automatisch" bepaald. Dit betekent dat binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden geen verstoringgevoelige beschermde soorten zullen vestigen en voorkomt (opnieuw) verstoring van beschermde soorten.
 - Een week voorafgaande aan de werkzaamheden worden de oevers gemaaid (met een maaibalk ingesteld op 10 cm), zodat de vegetatie kort is. Hiermee is dit gebied ongeschikt voor kleine zoogdieren (waaronder waterspitsmuis), welke vervolgens op eigen beweging op zoek gaan naar ander geschikt leefgebied in de aangrenzende omgeving. Het kortmaaien kan het beste in de het voorjaar gebeuren voor de voorplantingsperiode begint, en maaisel moet worden afgevoerd.
 - Bij eventueel dempen van watergangen wordt uitsluitend in één richting gewerkt, richting open water en op lage snelheid, of indien dit niet mogelijk is in de richting van ander geschikt water buiten de directe invloedssfeer van de maatregelen;
 - Bagger en/of vrijgekomen grond wordt niet gedeponeerd op voor waterspitsmuis geschikt leefgebied.
 - Tijdens de werkzaamheden moeten vluchtplaatsen voor waterspitsmuis altijd beschikbaar blijven.
- Inschakelen waterspitsmuis deskundige.
 - De werkzaamheden binnen het (mogelijke) leefgebied van waterspitsmuis worden uitgevoerd onder begeleiding van een waterspitsmuis deskundige.
- Opstellen ecologisch werkprotocol.

- Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld door een waterspitsmuis deskundige.

6.2 Grote modderkruiper

- Werken buiten kwetsbare periodes.
 - Werkzaamheden vinden (zoveel mogelijk) plaats buiten de kwetsbare periodes (Tabel 6.1 en Tabel 6.2). De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van grote modderkruiper.
 - Werkzaamheden in de watergang vinden alleen plaats als de luchttemperatuur tussen de 0 en 25 graden Celsius ligt en er geen ijs op de watergang aanwezig is (BIJ12 kennisdocument)
- Faseren activiteiten in ruimte en tijd.
 - Het opzetten van het waterpeil wordt geleidelijk gedaan over een langere periode.
- Aanpassen werkwijze of werkvolgorde.
 - Het werkkerrein wordt zo klein mogelijk gehouden en de in hoofdstuk 5 aangegeven delen van het gebied worden zoveel mogelijk ontzien.
 - De werkzaamheden worden zoveel mogelijk in één opvolgende periode uitgevoerd, zonder langdurig te stoppen, waardoor soorten in de 'pauze' zich niet alsnog vestigen. Hierdoor wordt het gebied maar één (relatief korte) periode verstoord. De verstoringafstand wordt hierdoor "automatisch" bepaald. Dit betekent dat binnen de invloedsfeer van de werkzaamheden geen verstoringgevoelige beschermde soorten zullen vestigen en voorkomt (opnieuw) verstoring van beschermde soorten.
 - Een ecologisch deskundige bepaalt voorafgaand aan de werkzaamheden met betrekking tot grondverzet (zoals het dempen of (ver)graven van watergangen) of het wateroppervlak opgestuwd moet worden, of dat het wateroppervlak geïsoleerd, leeggepompt en afgevist moet worden. Daarnaast bepaalt een ecologisch deskundige waar de grote modderkruipers overgezet worden.
 - Bij het vergraven en/of dempen van kleine wateroppervlaktes moet het water enkele keren rustig richting open water worden gestuwd (met de kraanbak) zodat grote modderkruipers de kans hebben om te vluchten. Er wordt uitsluitend in één richting gewerkt, richting open water en op lage snelheid, of indien dit niet mogelijk is in de richting van ander geschikt water buiten de directe invloedsfeer van de maatregelen;
 - Bij het vergraven en/of dempen van grote wateroppervlaktes moeten voorafgaand aan de werkzaamheden deze oppervlakten worden geïsoleerd, bijvoorbeeld doormiddel van afdammen. Van de geïsoleerde sloten wordt het waterpeil met een visvriendelijke pomp omlaag gebracht. De watergang wordt systematisch leeggevist door een ter zake deskundige op het gebied van grote modderkruiper. De gevangen grote modderkruipers worden overgezet in geschikt leefgebied in de directe omgeving van het oorspronkelijke leefgebied. Na afronding van bovenstaande maatregelen wordt het betreffende wateroppervlak vrijgegeven.
 - Bij het vergraven van bestaande wateren wordt eventueel vrijkomende bagger direct dun verspreid op het land en uitgezocht op grote modderkruipers door een ecologisch deskundige (het zogenoemde 'nalopen'). Eventueel aanwezige grote modderkruipers worden uitgezet in de aanwezige watergangen buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden). Voorwaarde voor deze maatregel is dat deze wordt uitgevoerd met voldoende mankracht, wat betekent dat minimaal één extra persoon meeloopt om organismen zo snel mogelijk terug te kunnen plaatsen.
 - Bagger en/of vrijgekomen grond wordt niet gedeponeerd op voor grote modderkruiper geschikt leefgebied.
- Verbeteren habitat in bestaand leefgebied.

- Wanneer (zowel in de zomermaanden als wintermaanden) bij activiteiten het waterpeil verlaagd wordt, worden vooraf diepere delen gemaakt waar grote modderkruipers de tijdelijk minder gunstige omstandigheden kunnen doorbrengen.
- Inschakelen grote modderkruiper deskundige.
 - De werkzaamheden binnen het (mogelijke) leefgebied van grote modderkruiper worden uitgevoerd onder begeleiding van een grote modderkruiper deskundige.
- Opstellen ecologisch werkprotocol.
 - Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld door een grote modderkruiper deskundige.

6.3 Heikikker

- Werken buiten kwetsbare periodes.
 - Werkzaamheden vinden (zoveel mogelijk) plaats buiten de kwetsbare periodes (zie Tabel 6.1 en Tabel 6.2). De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van heikikker.
- Fasen activiteiten in ruimte en tijd.
 - De meest potentiële overwinteringsplaatsen voor heikikker worden door een ter zake deskundige op het gebied van heikikker in beeld gebracht (op de plaatsen waar gewerkt gaat worden). Deze delen worden zoveel mogelijk ontzien in de periode 1 oktober t/m 29 februari. Dit is de periode dat heikikkers overwinteren (het is praktisch niet mogelijk om heikikkers uit winterhabitat weg te vangen).
- Aanpassen werkwijze.
 - Bij de uitvoering van de werkzaamheden met machines wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur van wegen, kaden en paden binnen het plangebied, zodat het aanrijdrisico minimaal is. Het werkterrein wordt zo klein mogelijk gehouden en de in hoofdstuk 5 aangegeven delen van het gebied worden zoveel mogelijk ontzien.
 - De werkzaamheden worden zoveel mogelijk in één opvolgende periode uitgevoerd, zonder langdurig te stoppen, waardoor soorten in de 'pauze' zich niet alsnog vestigen. Hierdoor wordt het gebied maar één (relatief korte) periode verstoord. De verstoringafstand wordt hierdoor "automatisch" bepaald. Dit betekent dat binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden geen verstoringgevoelige beschermde soorten zullen vestigen en voorkomt (opnieuw) verstoring van beschermde soorten.
 - Een ecologisch deskundige bepaalt voorafgaand aan de werkzaamheden met betrekking tot grondverzet (zoals het dempen of (ver)graven van watergangen) of het wateroppervlak opgestuwd moet worden, of dat het wateroppervlak geïsoleerd, leeggepompt en afgevisst moet worden. Daarnaast bepaalt een ecologisch deskundige waar de heikikkers overgezet worden.
 - Bij het vergraven en/of dempen van kleine wateroppervlaktes moet het water enkele keren rustig richting open water worden gestuwd (met de kraanbak) zodat heikikkers de kans hebben om te vluchten. Er wordt uitsluitend in één richting gewerkt, richting open water en op lage snelheid, of indien dit niet mogelijk is in de richting van ander geschikt water buiten de directe invloedssfeer van de maatregelen;
 - Bij het vergraven en/of dempen van grote wateroppervlaktes moeten voorafgaand aan de werkzaamheden deze oppervlakten worden geïsoleerd, bijvoorbeeld doormiddel van afdammen. Van de geïsoleerde sloten wordt het waterpeil met een visvriendelijke pomp omlaag gebracht. De watergang wordt systematisch "leeggevisst" door een ter zake deskundige op het gebied van heikikker. De gevangen heikikkers worden overgezet in geschikt leefgebied in de directe omgeving van het oorspronkelijke leefgebied. Na afronding van bovenstaande maatregelen wordt het betreffende wateroppervlak vrijgegeven.
 - Bij het vergraven van bestaande wateren wordt eventueel vrijkomende bagger dun verspreid op het land en uitgezocht op heikikkers door een ecologisch deskundige. Eventueel aanwezige

heikikkers worden uitgezet in de aanwezige watergangen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

- Bagger en/of vrijgekomen grond wordt niet gedeponeed op voor heikikker geschikt leefgebied.
- Tijdens de werkzaamheden moeten vluchtplaatsen voor heikikker altijd beschikbaar blijven.

■ Inschakelen heikikkerdeskundige.

- De werkzaamheden binnen het (mogelijke) leefgebied van heikikker worden uitgevoerd onder begeleiding van heikikker deskundige.

■ Opstellen ecologisch werkprotocol.

- Een ecologisch werkprotocol wordt opgesteld door een heikikker deskundige.

7 Wettelijk belang

7.1 Wettelijke belangen in het kader van de Wet natuurbescherming

In Tabel 7.1 is voor elk van de drie soorten opgenomen voor welke verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk is.

Tabel 7.1 Overzicht met van toepassing zijnde artikelen en leden per diersoort.

Soort	Beschermingsregime	Artikel - lid	Verbodsbepaling
Waterspitsmuis	Andere soorten	3.10 - 1a	Het opzettelijk doden of vangen van andere soorten
		3.10 - 1b	Opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere soorten
Grote modderkruiper	Andere soorten	3.10 - 1a	Het opzettelijk doden of vangen van andere soorten
Heikikker	Habitatrichtlijnsoorten	3.5 - 1	Het opzettelijk doden of vangen van dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied

7.2 Wettelijke belangen voorgenomen project

Een ontheffing op grond van artikel 3.10 in samenhang met artikel 3.8 Wet natuurbescherming kan worden verleend aangezien:

- Er geen andere bevredigende oplossing is welke redelijkerwijs (i.r.t. de doelstelling van de activiteit) minder effecten op de soorten geeft (Paragraaf 7.3);
- De activiteiten door de mitigerende maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten;
- En de ingreep nodig is voor de volgende van de in artikel 3.8 vijfde lid onder b en/of artikel 3.10 tweede lid gespecificeerde belangen:
 - Art 3.8, lid 5, onderdeel b
 - ▢ in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ▢ in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - Art 3.10, lid 2 (andere soorten)
 - in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde;
 - ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
 - in het algemeen belang, of
 - bestendig gebruik.

7.3 Alternatievenafweging

7.3.1 Alternatieve locatie

Het voorgenomen project is locatie gebonden en kan niet elders uitgevoerd worden.

7.3.2 Alternatieve inrichting

De inrichting heeft in de toekomst, netto juist een positief effect op de grote modderkruiper en andere soorten. Het leefgebied wordt groter waardoor er geen toename van concurrentie optreedt voor de grote modderkruiper door de aanleg van de vispassage. Er wordt dus geen significante impact verwacht op de staat van instandhouding. Een alternatieve inrichting die geen negatieve effecten veroorzaakt, en waarmee toch de doelstellingen van het project worden behaald, is niet mogelijk.

7.3.3 Alternatieve werkwijze

Bij de werkwijze wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten (Hoofdstuk 6). Hiervoor zijn geen natuurvriendelijkere alternatieven voorhanden.

7.3.4 Alternatieve planning

De planning is afgestemd op de aanwezigheid en gevoelige perioden van de beschermde soorten. Er wordt naar gestreefd om in een voor deze soorten zo gunstig mogelijke periode te werken.

7.4 Compenserende maatregelen

In de toekomstige situatie is er sprake van een verbeterd leefgebied voor de soorten grote modderkruiper, heikikker en waterspitsmuis. Ook blijft er tijdens de werkzaamheden voldoende geschikt leefgebied over voor de soorten, waardoor compenserende maatregelen niet nodig zijn.

8 Literatuur

- Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek. (z.d.). *Fauna inventarisaties in een aantal terreinen van It Fryske Gea in 2012 en 2013* (A&W-rapport 1950). Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Altenburg, W., & Beemster, N. (2020). *Voorkomen van de Noordse woelmuis langs de Friese IJsselmeerkust in 2019* (A&W-rapport 19-327). Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Altenburg. (2021). *Nog ontbrekende natuurgegevens voor het project Versterking Friese IJsselmeerkust*. A&W, Feanwâlden
- BIJ12 - Kennisdocument heikikker. (2017, July). BIJ12. <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-008-Kennisdocument-Heikikker-1.0>
- BIJ12 - Kennisdocument grote modderkruiper. (2021, October). BIJ12. <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/10/Kennisdocument-Grote-modderkruiper-Misgurnus-fossilis-Versie-2.0-oktober-2021.pdf>
- Bureau FaunaX. (2021). *Libellen, dagvlinders, sprinkhanen en wilde bijen in zes gebieden van It Fryske Gea Resultaten SNL-inventarisatie 2020*. Bureau FaunaX.
- Heijden, E. van der & W. Altenburg. (2020). *Werkvensters uitvoering project Versterking Friese IJsselmeerkust (VFIJ)* (A&W-notitie 2930). Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Jager, K., & Postma, J. (2019). Broedvogels in natuurreervaten van It Fryske Gea in 2019. In *stats.sovon.nl* (Sovon-rapport 2019/87). Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen. https://stats.sovon.nl/static/publicaties/rap_2019-87_brv-nat-res-it-fryske-gea-2019-web.pdf
- Jager, H.J. (2020). *Florakartering aandachtssorten op buitendijkse aan het IJsselmeer gelegen Fryske Gea-terreinen in 2019*. It Fryske Gea, Olterterp
- NDFF Verspreidingsatlas. (2023). *NDFF Verspreidingsatlas | Neomys fodiens - Waterspitsmuis*. verspreidingsatlas.nl. <https://www.verspreidingsatlas.nl>
- Rechtspraak.nl. (z.d.). <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#/details?id=ECLI:NL:RVS:2009:BI3701>

 (2021). *Natuurtoets projectgebied Mokkebank - Versterken Friese IJsselmeerkust*. Royal

HaskoningDHV.

Verwijzen naar soortgericht vervolgonderzoek gericht op rugstreeppad, grote modderkruiper, heikikker en waterspitsmuis (Royal HaskoningDHV, 2021).

Alleen voor intern gebruik

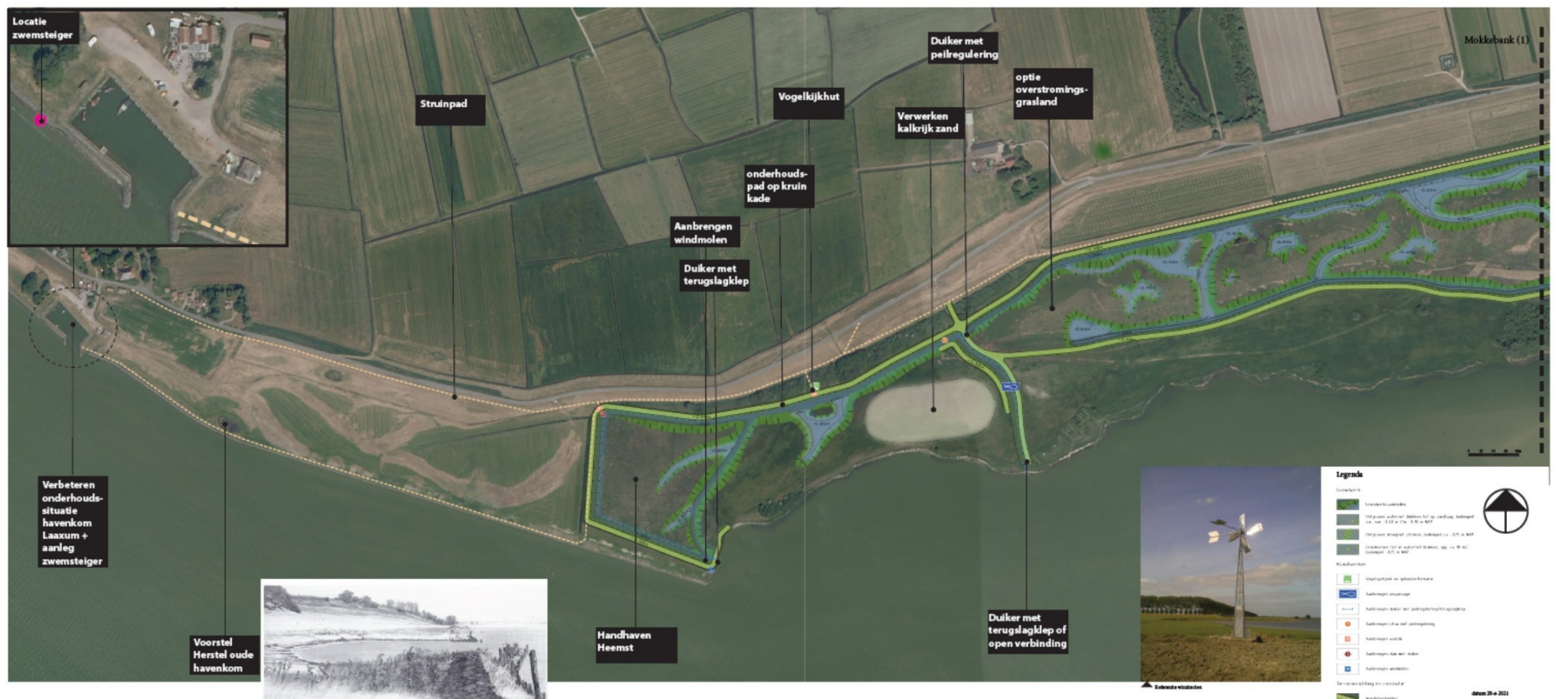

9 Bijlagen

- 9.1 Presentatietekening DO Mokkebank
- 9.2 Natuurtoets Workumerwaard
- 9.3 Aanvullend onderzoek

VERSTERKEN FRIESE IJSSELMEERKUST - MOKKEBANK (1)

provincie fryslân
provincie fryslân

provinsje fryslân
provincie fryslân

Legenda

	Ernstschweinchen
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100, 10 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
Rosenkornchen	
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100
	Grünspanner auf Nadeln: Blätter auf engem, bedecktem Ast: 100 - 150 in 100

Volume 78, 1997

Bijlage: Natuurtoets

Bijlage: Aanvullend onderzoek

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen